

הארט השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת חוקת (בא"י)
תשפ"ג

גיליון 168

א לעבטיגער שבת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

סדרם של מצוות

הם ורווחיו מובטחים – אין די בכך. כי כבר פעמים רבות רוחה סברא זו שהחטים נמכרים ביוקר, ובסופו של דבר נמכרו בסכום מוזל מאוד.

לכך; ההכרח היא, לסמוך על איש נאמן, שהוא אוהבו באמת, ויש לו נאמנות כלפיו, וכשנאמן זה כותב לו ידיעה ממרחקים, ומניסיונו האישי במסחר זה וכיוצא, זאת הידיעה – היא ידיעה ברורה וטובה עבורו, אף על פי שאינו מבין בשכלו ובסברתו, שכדאי לו כעת לעשות עיסקה זו – אלא רק סומך הוא על נאמנו.

וכך, כותב מוהרנ"ת: "האמונה היא עיקר הידיעה, בבחינת: 'וארשתוך לי באמונה וידעת את ה'". שהאמונה היא עיקר הידיעה, כמו שאנו רואים אפילו בגשמיים שעקר הידיעה הברורה הוא על - ידי אמונה דייקא מה שאחד מאמין לחברו. ואין קיום להעולם בלי אמונה מה שאחד מוכרח להאמין לחברו... נמצא, שעקר הידיעה הברורה היא על-ידי אמונה... והכל נמשך מכוח האמונה הקדושה שצריכין להאמין בה' יתברך ובצדיקיו ובתורתו הקדושה, שברא ה' יתברך כוח האמונה בהאדם שיהיה לו כוח ובחירה להאמין בהאמת".

הוא אומר, סוד נקודת החיבור וההתקשרות לבוראו, הוא בנאמנות, באמונה תמה וזכה.

אור המצוות נעלם ונשגב!

ועוד בחביבותם של מצוות, בתמימות ובפשיטות, בבחינת כזה ראה וקדש, מדברי מוהרנ"ת (ליק"ה בבית חוב מיתומים ה): "כי עיי" כל מצוה ומצוה שבתורה אנו ממשיכין אלקותו ית' למטה בתוך הארץ הזאת, בבחינת: מלא כל הארץ כבודו.

כי אנו לוקחים הציצית הקדושים שבשורשם הם אור גדול ונורא ונשגב מאד מאד. ואנו ממשיכין אור גבוה כזה עלינו לתוך זה העולם הגשמי עיי" שאנו מתעטפין בציצית, נמצא שעל ידם אנו מגלים כי מלא כל הארץ כבודו, ואעפ"י צריכין לידע כי עדיין אור הציצית נורא ונשגב ונעלם מאתנו מאד. כי שר מצוה בהאי עולמא ליכא, כי א"א להשיג סוד טעם הציצית שהוא בחי' שר המצוה בזה העולם. וכן בכל המצוות ובכל דברי התורה שאנו ממשיכין אלקותו עלינו בזה העולם הגשמי..."

נאמין ונתחבר בחשיבותם של מצוות, וברום השפעתם, כי רזם וסודם עמוק מאוד מי ימצאנו.

פרישיתנו עוסקת בפרשת פרה אדומה, שנכתב ונתחם עליה שהיא חוקה, אין אנו מבינים טעמה ופשרה, וכדברי רש"י: 'לפיכך כתוב בה חוקה, גזירה היא מלפניו אין לך רשות להרהר אחריה'.

ובדברי המדרש (ילקוט שמעוני, מד"ר): "רבי יצחק פתח: 'כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', אמר שלמה: 'על כל התורה כולה עמדתי, ועל פרשה זו של פרה כיון שהייתי מגיע בה, הייתי דורש בה, חוקר בה, ושואל בה, 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני'".

ללמד על הכלל יצא!

ממצוה זו של פרה אדומה, נלמד על כלל המצוות שאנו מקיימים, שיחוקה היא מלפניו, ואין אנו יודעים טעמם של מצוות, גם אלו הנראים לנו כמובנים לפי קט שכלנו, וכדברי נעים זמירות ישראל: 'כל מצותיך אמונה'.

וכך הם בדברי מוהרנ"ת (נפילת אפים ד' י"ט): מפרשות כדברים אלו: "כי פרשת פרה אדומה מגלה לנו, שאי אפשר להשיג ולהבין שום טעם במצות הבורא יתברך שמו. ואסור להרהר בזה כלל כמו שכתוב (במדבר י"ט): זאת חוקת התורה, וכמו שפירש רש"י שם, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל מה מצוה הזאת ומה טעם יש בהם לכך כתוב חוקה לומר חוקה חקקתי גזירה גזרתי אין לך רשות להרהר אחריה.

ורבי נתן ממשדך ז"ל וכתוב: וזאת המצוה של פרה אדומה לא ללמד על מצוה יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא, לגלות ולהורות על כל מצות התורה שאסור להרהר אחר טעמים כלל. ועל כן גם שאר המצוות נקראים חוקים כמו שכתוב: 'והחוקים והתורות' ופירש רש"י גם שם בגון: אכילת חזיר ולבישת טעטנו וכו', שאומות העולם מונין את ישראל כי אין בהם שום טעם. כי באמת טעמי המצוות נעלמים ונסתרים ואי אפשר להשיגם בדעת אנושי כלל, רק צריכים לקיימם באמונה בלבד, להאמין בה' ובמשה עבדו כמו שכל ישראל מאמינים בפשיטות".

ובחי מוהר"ן (תי"א): שחובה להאמין שישנם טעמים נשגבים מבינתנו, וכמו כן; רזים וסודות עמוקים בקיום המצוות שקיבלנו משה, אעפ"י שאין אנו מבינים אותם, וכמו שכתוב: 'פלאות עדותיך', ונעלמה מעין כל חי'.

נאמנותו של הסוחר!

הבה וניקח דוגמא ומשל מחיי המסחר, כפי שממשיל זאת מוהרנ"ת בליקוטי הלכות (גילוח ד' ב): אי שם ברוסיה חי סוחר גדול, אשר קשרי מסחרו רבים הם ופרוסים למרחקים - למדינות ועירות רחוקים ממקום מושבו.

ויהי היום, ומודעו זה ברצונו לדעת שווים של חיטים מהעיר 'אדעס', או אפילו 'מאיסטובול' הרחוקה, אך אין לו קשר ישיר כעת לאלו המקומות המרוחקים ממנו. אם כן האידך יוכל לסחור למרחקים?

ברם; כוח מסחרו – הוא בכך שיש לו נאמנות, הוא מאמין במכרו וידידו למסחר – שהחטיים בארץ אחוזתם - הם חטיים טובים ומעולים, וכדאי לו כעת להשקיע בכך, החטיים ימכרו - ויהיה לו רווחים נאים. ללא נאמנות זה – אף גם אם הוא סוחר חכם וממולח, ואף גם אם הוא יחקור ויבנה ממדלים בסברותיו ובחכמותיו הנפלאות שכעת מחירם של חיטים יקרים

פניני פרשה

"זאת חקת התורה" (י"ט א)

אפ"ל; 'חקת' גמטריא 'תיקו' המובא בש"ס, ועוד מספר שמונה. שכנגד: חוקה שחקקתי - בלי להבין טעמה - ש"בתורה שבכתב" – ישנה זאת גם בתורה שבע"פ, אותה ענין, שאיננו יודעים הלכתם וסברתם עד כי בוא גואל. דזהו "תיקו". ותוספת מספר 'שמונה' הוא על"פ המובא (מדרש משלי הישן ספ"ט. ובברייתא מעשה תורה להור"א) 'שמונה שמות נקראו ל"משיח": ינון, צדקנו, צמח, מנחם דוד, שילה, ואליהו', והרי בביאת משיח ואליהו, יפתרו כל האיבעיות, וזהו תוספת מספר שמונה.

"כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות" (י"ט ג)

יעויין בדברי רש"י, על הדגשו של 'נפש'. ואפ"ל על"פ המובא ב'זוהר הרקיע' (וישלח מד:). כשנולד האדם אינם באים עמו כל הנר"ן – אלא: "נפש" בלבד, וזאת נשארת ג"כ בקבר, ונקרא 'הבל דגרמי', וזה מה שאחז"ל בונים לו נפש על קברו. וזהו דיוקו של קרא: 'במת בנפש האדם' שלאחר פטירתו; נשאר לו בחינת נפש.

"שמעו נא המרים המן הסלע הזה נוציא לכם מים" (כ ז)

'המרים' אותיות 'מרים' ועוד אות: ה'. דהא בזכות מרים היה להם מים, כמובא לעיל בפטירת מרים בדברי רש"י עה"פ 'ולא היה מים לעדה'. 'שכל מ' שנה היה להם מים בזכות מרים'. 'ואות ה' - אפ"ל, על"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (כ"ז) 'היא וא"ו הם לשון הוי ו' - לשון צעקה ומריבה', וזה מה שהיה בכאן במי מריבה. כן אפ"ל; על"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (ג"ג): שעקר הולדה תלוי בה"א, בבחינת (בראשית מ"ז): "הא לכם זרע". והא מרים הצילה את משה רבינו, וכל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא. (סנהדרין לז). וזהו: 'אות ה' בשמה של מרים - שהיה לה חלק בהולדת משה רבינו - על"פ הצלתו, בחי' לידה.

"ולא היה מים לעדה לשתות ויקהלו על משה ועל אהרן" (כ ב)

"מים" רומז ל"תורה" – 'אין מים אלא תורה' (סוכה ג"ב: ועוד), והצדיקים ממשיכים את מימי התורה, וכתרגומו של אונקלוס עה"פ (ישעיה ב"ב): "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה", 'זתקבלו אלפן חדת מבחירי צדיקיא'. ובליקוטי מוהר"ן (ח): "ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה. והצדיקים דבקים בתורה, ועל כן עיקר הרוח חיים הוא אצלם". וזהו: 'ולא היה מים לעדה לשתות - מימי התורה' – ויקהלו על משה ועל אהרן - שבאו אצל הצדיק'. (ועיוין בליק"מ כ' עה"פ פתח צור ויזוב מים והכאת הסלע, שהיה בכאן).

"וימת שם אהרן בראש ההר" (כ כ"ח)

במסכת סוכה (ג"ב): לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצר הרע שדומה להר ושוחטו, והצדיקים בוכין האידך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה. וזהו כאן בהסתלקותו של אהרן, כתוב 'בראש ההר', וכן מקום קבורתו בהר ההר. רמז ל'הר' זה שזכה לכבוש.

שירת הפרשה

פֶּרֶשׁ־תִּנּוּ עוֹסְקוֹת בְּעֵינֵיהָ שֶׁל פָּרָה אֲדָמָה
'אֲחַפְּכֶמָה וְהִיא רְחוֹקָה מִמְּנִי עַל כֵּן נֶאֱמַרְהָ.

מִמְּצוֹה זֹו לְמַדִּים אֲנִי גַם עַל כָּלֵל הַמְצוּוֹת
שֶׁלֹא לִפִּי דַעְתָּנּוּ הַמְצוּוֹת נְחֻשְׁבִים וְנִמְדָדוֹת.

טַעְמֵי הַמְצוּוֹת כְּמוֹסִים וְנִעְלָמִים הֵמָּה
סוּדוֹתֶיהָ וְרִזְיָה נִשְׁגְּבוֹת וְנִפְלְאוֹת הֵנָּה.

הַמְצוּוֹת כְּלוּלִים בְּאֵין סוּף עוֹלָמוֹת
רְחוֹקִים מְאֹד מִבֵּינֵת אָנוּשׁ שֶׁדַעְתּוֹ בְּגִבּוֹלוֹת.

סיפורים מאירים

סיפורי פרשה במושגת רביה"ק מוהר"ן מברסלב ותלמידיו ז"ע

"אל הארץ אשר נתתי להם" (במדבר כ"ב)

חביבות חפצי ארץ ישראל

חביבות מיוחדת הייתה להם לחסידיהם שגרו בחוץ לארץ ישראל, ואף לחפצים אשר באו מארץ ישראל.

כה כותב ומתאר זאת החסיד רבי שמואל הורביץ: "סיפרו לי אנשי שלומנו תלמידי רבי אברהם ב"ר נחמן באומן, שרבי אברהם סיפר להם; שהזקנים מאנשי שלומנו תלמידי מוהרנ"ת ז"ל, היה אצלם כל כך חשוב ויקר 'ארץ ישראל', שכשהיה בא להם מכתב מארץ ישראל, היו מחבבים את הנייר מאוד שזכה להיות בארץ ישראל, והיו מצניעים אותו ב'הטלית ותפילין', ואמרו שארץ ישראל הוא בחינת תפילין (ליקוטי מוהר"ן מז) אם כן הם דבר אחד, ועל כן צריך להניח זה אצל זה.

ורבי אברהם ז"ל בעצמו, כשהיה נוסע על ראש השנה (מא"י לאומן) לקח אתו בקבוק יין, ובכל משקה ששתה בחוץ לארץ היה נוטף טיפה מהיין שהביא עמו מארץ ישראל לתוך הכוס ששתה – כדי שיקבל השתייה מקדושת ארץ ישראל. והיה אצלו הבקבוק יין יקר מאוד, והיה מקמץ מאוד שרק טיפה נטף לתוך כל מיני משקה ששתה, הן יין או מים וכו', כדי שיספיק לו על הזמן שיהיה בחוץ לארץ..."

"וילכדו בנותיא" (במדבר כא לב)

מסירות נפש לחינוך בתו ברוסיה הקומוניסטית

היה זה החסיד הנלבב רבי נפתלי צבי דובינסקי, חסיד נלבב ובעל רגש גדול, שזכה בערוב ימיו לעלות ולחונן את עפר ארץ הקודש ולהתגורר בה.

קרוב לשמונה שנים שהה רבי נפתלי במחנה העבודה בסיביר הקפואה, על עונש שהפיץ יהדות, ופיזר צדקות, שלד אדם חזר משם בגופו, אך רוחו חזק היה, גם כשהיה בגלות הקשה ועוד יותר כשחזר משם ללא שיניים וללא שיער, את סממניו היהודיים עשקו ממנו, אך אמונתו וביטחונו האיתנים לא זו שלא נשברו, אלא חושלו שבעתים.

והיה זה אחרי שובו מערבות סיביר, נולדה לו בתו למול טוב. בהגיעה לגיל בית הספר החלו הניסיונות של שמירת השבת והחגים. כמי שמסר נפשו על שמירת שבת וסבל שמונה שנים בשל כך, לא נשבר רבי נפתלי, אלא ראה בניסיונות אלו הזדמנות להתחשל וללמד את ילדיו איך שומרים את מצוות השם יתברך מתוך מסירות נפש.

אמנם לא ללכת לבית הספר בכלל – אי אפשר, כיון שאצל הקומוניסטים השתמטות כזו משמעותה שההורים 'פרזיטים' ואינם מסוגלים להקנות חינוך לילדיהם, דבר שפוגע באינטרס הלאומי הרוסי, ואז מוציאים צו הפקעה על הילדים ומעבירים אותם למוסד ממשלתי. לא פעם הסתיים הדבר גם בלקיחת ההורים אל בית הסוהר.

אבל להתמקק ולנסות להימנע מחילול שבת, יש להתאמץ. וכך, במשך תקופה ארוכה נעדרה הילדה משיעור מלאכה שהתקיים ביום שבת קודש, ובחגים נמנעה בכלל ללכת ללימודים.

לא תמיד הדבר עלה בנקל. היה זה באחד הפעמים כשנעדרה בחג, המורה שהייתה אנטישמית ועקבה אחריה, ידעה בדיוק את סיבת היעדרותה ולמחרת כשהגיעה לבית הספר שלחה אותה מיד למנהלת. המנהלת הרעימה עליה בקול שאינו מבשר טוב: "לכי הביתה ואל תשובי לבית הספר ללא ליווי אביך".

הילדה התמלאה פחד וכישי, ואכן האב רבי נפתלי חזר בלווי בתה, וכששמע את דבריה החמורות של המנהלת הבין כי לא תועיל לו אמתלה של מחלה וכדומה. כאילו כדי לאשר את הדבר, קראה המנהלת לעברו: "אני יודעת שלא שלחת את בתך לבית הספר בגלל החג!".

באותו רגע לבש רבי נפתלי עזות דקדושה: "נכון" השיב בגאון, "זהו החג שלנו, ולכן לא שלחתי את בתי, וגם לא אשלח בחגים הבאים בעזרת ה'..."

למרבה הפלא, דבריו ההחלטיים והנועזים הרשימו את המנהלת והיא הניחה לילדה. באחת השנים, כשהגיע יום ראש השנה נעדרה הילדה מהלימודים, היא הלכה יחד עם הוריה לתפילת היום הקדוש שהתקיימה במקום מסתור. ביום השני של ראש השנה שוב לא הופיעה בבית הספר.

המורה האנטישמית שהייתה בקיאה באורחות חיי היהודים, התעטפה כאילו באיצטלא של חמלה ודאגה לתלמידה החסירה זה יומיים מבית הספר והגיעה לביתה לבקרה.

למרבה הנס, כשדפקה על דלת ביתם, היה זה כבר לאחר ששבנו מבית הכנסת וכשהבחינו במורה 'המסורה' – נכנסה הילדה מיד למיטתה והתכסתה בשמיכה. בראות המורה כי ביקורה הערמומי לא השיגה את מטרתה, נשאר לה רק לספר שטובתה של הילדה הביאה אותה לכאן, לביקור חולה תמים.

מן המצר ההוא ישיקו המזדים | הכנה לתפלה

לזדים? קרים! ! זוכים אנו כל יום ליום לעמוד לפני השם יתברך ולהתפלל לפניו שלושה תפילות ביום. זוהי זכות עצומה שגם מלאכים ושרפים אינם זוכים לזאת. חקמנו מלמדינו אותנו על חשיבותה הרבה של 'תפלה', לא להפגש פתאום אף היכל המלך, אלא להתכונן לקד בנראת הקבוצ ויבדד ארץ. עד כדי כך שאמרו: שחסידי הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים. ומובא בספרי חסידות שהקנה לתפלה ולקבל דבר מצוה זה מאוד גדול, כי התפלה והמצוה יש להם זמן, והמקנה אין לה זמן, אפשר להתכונן לקד ללא גבול זמן. סיפר אחד מהזקנים שהקפיד את רבי ישראל משרדאן (מגדולי חסידיו ברסקל) מלדונו, וראה מקנהו שהיה נוהג קדם תפלתו הנלקחת, שהיה הולך אנה ואנה דבוק בשרפיו משה זמן רב, ואחר כך היה נוהג לתפלתו ושוואג פארי בכוחות על אגוששים, וכמנהג חסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת ומתפללים בהתבוננות נפשם קדם פניסתם בתפלתם להיכל המלך. נתרגל גם אנו להתכונן היטב לפני התפלה, וקד גם תפלתנו תהא אחרת לגמרי, לאחר הכנה טובה.

המשך פניני פרשה

"תמימה אשר לא עלה עליה על" (י"ט ב).

ג' דרוגת בעבודת האדם ובדרכי התחזקות. ע"פ המובא: שיש לשאוף לדרגות הגבוהות יותר, ולא ליפול מהדרגה הקטנה ביותר. וזהו בהקדם: 'אשר לא עלה' – לא עלה עליו חטא, בבחינת: 'אשרי מי שלא חטא'. לאחריה: 'עליה' - שלא ישב עליה – לא להתחבר לעבירה. ולבסוף; 'עול', לפחות; שלא יעשה 'כעול למשא' שלא יסחוב עמו את העוון. וכמובא מדברי רבינו שלא יהיה לעבירות חלילה ידים ורגלים. וכן דבר שיחתי; שאף אם נכשלו חלילה באכילת איסור – שזה לא יזוק על הזקן – לא להמשיכו.

ויעויין בדברי האור החיים' הק': שענינו של עול – הוא דינים, וכדברינו, שבלא עלה עול – באי נשיאת העוון, נמתקים הדינים, דהא הדינים מגיעים מעוונות, וכדבריהם: אין יסורים ללא עוון.

"ויפלו על פניהם וירא כבוד ה' אליהם" (כ ו)

יעויין מדברי האר"י הק' (פרע"ח שער נפילת אפים פ"ז): בסוד 'נפילת אפים' שזוכים בכוחה למעלות רבות, וביניהם: 'השפעה לשכינה - שאומרת תן לי כך בשביל בני'. וזהו 'ויפלו על פניהם' – נפילת אפים, ע"כ: 'וירא כבוד ה' – התגלות והשפעת השכינה.

"לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון" (כ ה)

לכאורה יש לדייק, למה לא נפרטו 'זית ודבש' - מ'שבעת המינים' (ב'זרע') כלול 'חטה ושעורה').

ויש לומר; על 'זית' שבזכותו ניצולו מימי המבול, ובדברי המדרש (ויק"ר לא ח): 'זית הזה הביא אורה לעולם בימי נח'. וכן 'דבש' שכתוב עליה 'וטעמו כצפחית דבש', ובדברי מוהר"ת ע"כ (נט"י לסעודה ו צד): "הדבש הוא בבחינת המן שנאמר בו, וטעמו כצפחית דבש. שהיה בו כל מתיקות הטעמים", לכך מכיוון שדרכם התגלו נסיו ומופתיו של הקב"ה לעין כל עם ישראל – לכך הם לא הזכירנו כאן בטענתם, שזה היה היפך האמונה.

כן אפ"ל; דהא רוב שיעורי תורה הם ב'כזית', וגם ב'כותבת' יותר משאר מינים. דעל אף דליפנין במסכת סוכה (מא:): שכל הפסוק לשיעורין, אך כבר אוקמינן שם שרוב שיעוריה כזיתים, ע"י"ש. וכן שיעור 'כותבת' מובא על שיעור אכילה ביום הכיפורים, ובאיסור חמץ, ועוד. ומכיון 'שמגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב' (שבת לב). לכך לא הזכירנו על ידם פירות אלו שתוליים בהם שיעורי דאורייתא.

כן אפשר לומר מטעם זה, מכיוון שב' פירות אלו נאמר בהן 'ארץ' מיוחד וכמובא שם, וכן נספק בהלכה לענין הברכה, לכך; לא היו ראויים שייזכר על ידם כאן במי מריבה, וכדלעיל.

כן יש לומר; ע"פ מה שנאמר (דברים לב יג): "ויניקוהו דבש מסלע, ושמן מחלמish צור". שכביכול הקב"ה הוציא 'דבש ושמן' מהסלע. חלמish הוא גם סלע וכדברי המצודות עה"פ (תהלים קיד): 'חלמish למעינו מים' - סלע חזק. ואע"ג 'דאיהו לא חזי מזליה חזי' – שה'שמן והדבש' גם כנאנו שהוצאו מהסלע כדברי הפסוק (ויעויין במפרשים). והרי בכאן במי מריבה לא האמינו שהקב"ה יכול להשפיע שפע מהסלע 'דבש ושמן' לכך לא הזכירנו.

"במסלה נעלה" (כ"ט)

רמז להתחלת וסיום תורה שבכתב ותורה שבע"פ, שעל ידה מתעלים ומתקרבים לה', וזהו 'במסלה נעלה'.

ב' - ב'ראשית' – תחילת התורה. ל' 'לעיני כל ישראל' – סיום התורה. מ' – תחילת תורה שבע"פ המתחלת: 'מ'אימתי קורין את שמע'. ה' סיום הש"ס במסכת 'נדה' - המסתיימת באות ה'. ואות ס' האמצעית רומז על תורה שבכתב וע"פ יחד. סמ"ך גימטריא ק"כ ימי שני חיי משה רבינו שניתנה ע"י תורה שבכתב. וכנגד ששים מסכתות שבתורה שבע"פ

כן אפ"ל שאות ה' רומזת על ה' פרקי ספרא דצניעותא (בזוהר תרומה) וכמובא שם שזה כולל כלל סודות התורה, וכן הוא מהגרא"א. וזהו 'במסילה נעלה' שבתורת הקדושה אנו מתעלים ומתקרבים לה', ובהמשך הפסוק: 'ואם מימך נשתה' – מיס הרומז על תורה.

פל ניבהל

מהמרירות

הקשורה בנעימות

"על – פן צריכין

לסבל מרירות

ויגיעות הרבה קדם

שזוכין לעשות שום

דבר קטן שבקדשה".

(רבי נתן מברסלב)

זוית ראפה <<

